

ÅRSRAPPORT 2005

ROSA

(reetablering, oppholdssteder, sikkerhet, assistanse)

**Bistand og trygge
oppholdssteder til kvinner
utsatt for menneskehandel**

www.rosa-help.no

INNHold:

Innledning	2
Henvendelser	3
Telefonhenvendelser, innkomne	3
Mailsystemet	3
Telefonhenvendelser, årsak	4
Nasjonalitet på kvinnene	4
Nasjonalitet på plasserte kvinner	5
Krisesentrene	6

Botid	6
Sikkerhet og beskyttelse under botiden	7
Utflytting fra Krisesenteret	7
Tilbud til kvinnene	7
Traumatiserte kvinner	7
Arbeidstillatelse	8
Refleksjonsperioden	8
Sosialetaten	8
Helse	9
Aktivisering av kvinnene	9
Informasjon	10
Markedsføring av prosjektet	10
Skriftlig informasjon	10
Visittkort	10
Innlegg	11
Presse	11
Kurs/konferanser	11
Kampanje, salg av neglelakk	12
Nettverksbygging	12
Møter	12
Oslo-piloten	13
Internasjonalt arbeid	13
Studiereise Romania	13
Oppsummering	14

INNLEDNING

FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet og tilleggsprotokollen om menneskehandel, Palermoprotokollen, ble vedtatt i desember 2000. Konvensjonen trådte i kraft i 2003 og ble samme år ratifisert av Norge. Formålet med Palermoprotokollen er å forebygge og bekjempe menneskehandel, spesielt handel med kvinner og barn, samt beskytte ofrene med full respekt for deres menneskelige rettigheter. Protokollen etablerer et juridisk samarbeid over landegrensener og møter den globale menneskehandelen med en global reaksjon.

I tråd med de forpliktelser som Palermoprotokollen pålegger de land som ratifiserer protokollen, vedtok Regjeringen en handlingsplan mot handel med kvinner og barn (2002 – 2005) hvor bistand og beskyttelse til ofre for menneskehandel sto sentralt. Dette var også bakgrunnen for at ROSA-prosjektet (re-etablering, oppholdssteder, sikkerhet, assistanse) ble

opprettet 1. januar 2005. Etter søknad ble Krisesentersekretariatet i Norge tildelt prosjektet, som finansieres av Justis- og politidepartementet.

Høsten 2005 introduserte Regjeringen en ny handlingsplan mot menneskehandel (2005 – 2008). Det ble da forutsatt at ROSA prosjektet skulle videreføres i ytterligere 2 år.

Ifølge tall fra FN blir minst 4 millioner kvinner og barn utsatt for menneskehandel hvert år. Majoriteten av dem utnyttes seksuelt og blir tvunget til prostitusjon.

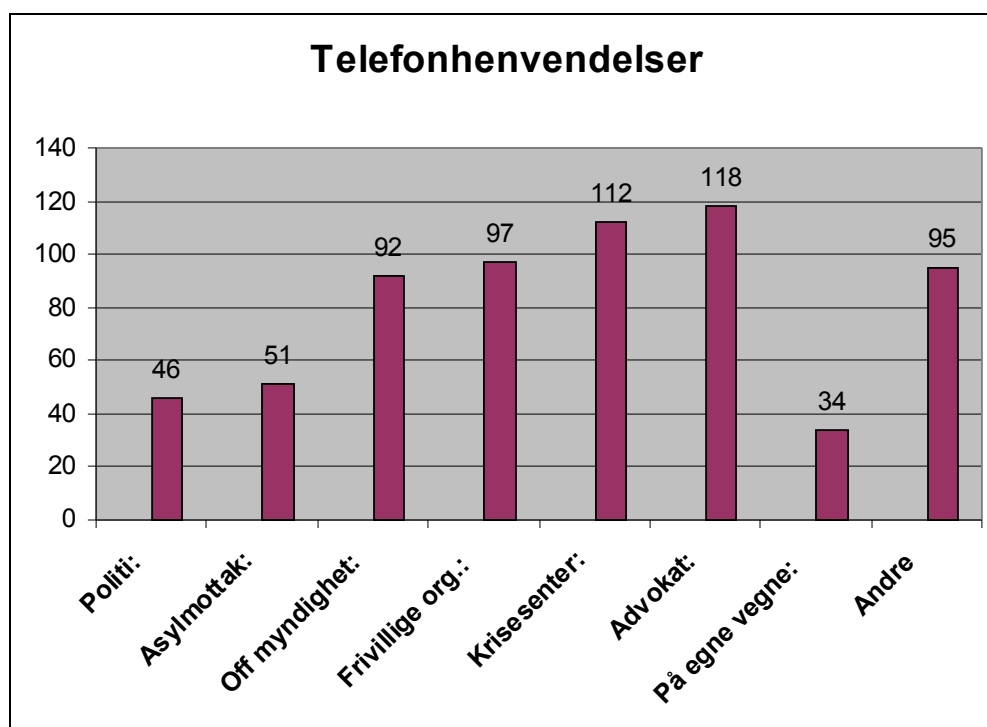
IOM (International organization of migration) anslår at minst 500 000 kvinner hvert år blir solgt til det lokale prostitusjonsmarkedet i Europa. I Norge var det knapt utenlandske kvinner å se på gata i Oslo i 2001. De senere år har bildet endret seg dramatisk. Ifølge Pro Senterets tall møtte de i 2001 totalt 846 kvinner på gata i Oslo. 19 % av disse var av utenlandsk herkomst. I 2004 var 63 % av 1403 personer i prostitusjon av utenlandsk herkomst. Fram til midten av april 2005 møtte Pro Senteret 748 utenlandske kvinner. (Misje, Pro Senteret). Dette tilsier en meget stor økning av kvinner en antar er utsatt for menneskehandel, noe som fordrer et apparat som kan gi bistand og trygghet til de som klarer å bryte ut.

Formålet med ROSA-prosjektet er å sikre trygge oppholdssteder med tilgang til nødvendig bistand og informasjon til kvinner utsatt for menneskehandel, samt veiledning overfor de ansatte på bostedene. Dette gjøres i nært samarbeid med krisesentrene som representanter for trygge bosteder, offentlige myndigheter og andre aktuelle samarbeidspartnere. I mandatet fra Justis- og politidepartementet er det i tilknytning til prosjektet forutsatt utarbeiding av et veiledningshefte som krisesentrene kan dra nytte av i sitt arbeide med kvinner utsatt for menneskehandel. Dette er nødvendig for å gi krisesentrene grunnleggende kunnskap i deres arbeid med kvinnene. På grunn av stort arbeidspress og bare én person ansatt i prosjektet, har det ikke vært mulig å fullføre veiledningsheftet i år. Plassering og oppfølging i forbindelse med plassering av 18 kvinner på krisesentrene samt en rekke forespørsler om innledninger på forskjellige møter, kurs- og konferanser har ført til at dette har vært et travelt år. Bl.a. TV-aksjonen 2005 "Drømmefangeren" i regi av FOKUS (Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål) har nok bidratt mye til det høye aktivitetsnivået. På grunn av stor informasjonsverdi har det allikevel vært viktig å prioritere innlegg/foredrag som kom fra FOKUS' sentrale og lokale medlemsorganisasjoner.

HENVENDELSER

Innkomne telefonhenvendelser

Siden oppstart 1. januar 2005 er det innkommet 645 telefonhenvendelser til ROSA. De fleste henvendelsene kommer fra advokater, krisesentre, frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter. Kategorien "offentlige myndigheter" gjelder henvendelser fra departementer, kommunale- og fylkeskommunale etater. Kategorien "Andre" representerer media, forskere, studenter og andre privatpersoner. 2 av henvendelsene har kommet fra kunder i prostitusjonsmiljøet.

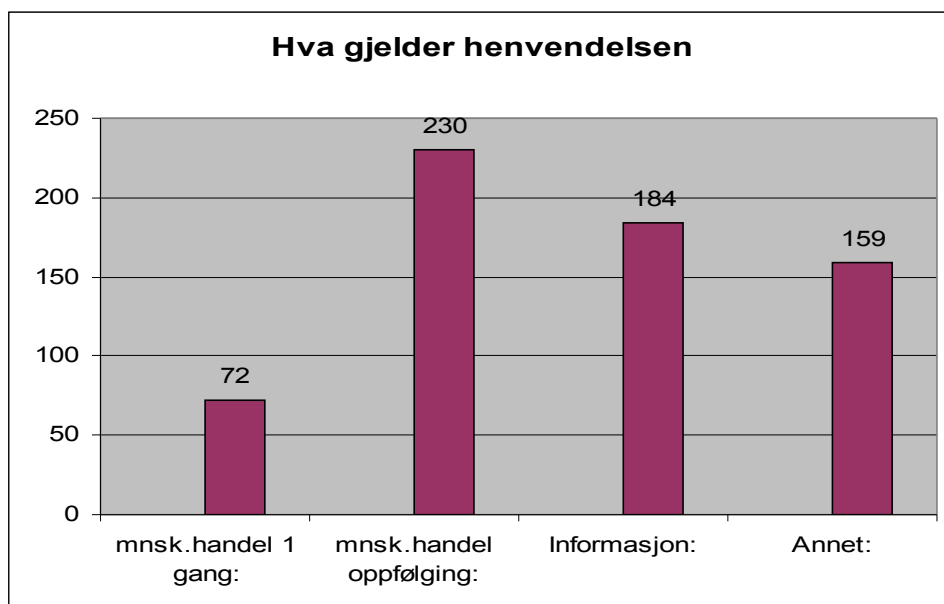

34 kvinner har ringt på vegne av seg selv. 32 av disse er kvinner som allerede har fått bistand fra ROSA, mens kun 2 kvinner har ringt for første gang til telefonen. Den ene av disse kvinnene hadde fått telefonnummeret av en venninne som hadde vært i kontakt med prosjektet, mens den andre hadde fått informasjon om prosjektet gjennom Norsk organisasjons for Asylsøkere (NOAS). Når tilbudet er blitt bedre kjent, er det nok naturlig å forvente at flere kvinner vil ringe på vegne av seg selv.

Henvendelser via mailsystemet

I tillegg til henvendelser på telefon, er det også innkommet en rekke henvendelser/forespørslar på mail, både fra inn-og utland. Disse er ikke talt med i år, men representerer allikevel en del av det informasjonsarbeidet som er lagt ned i prosjektet. Mange skriver og ønsker generell informasjon om menneskehandel, svar på spørsmål vedr. noen de kjenner, sikkerhetsarbeid, forespørslar om foredrag, intervjuer etc.

Årsak til telefonhenvendelsen

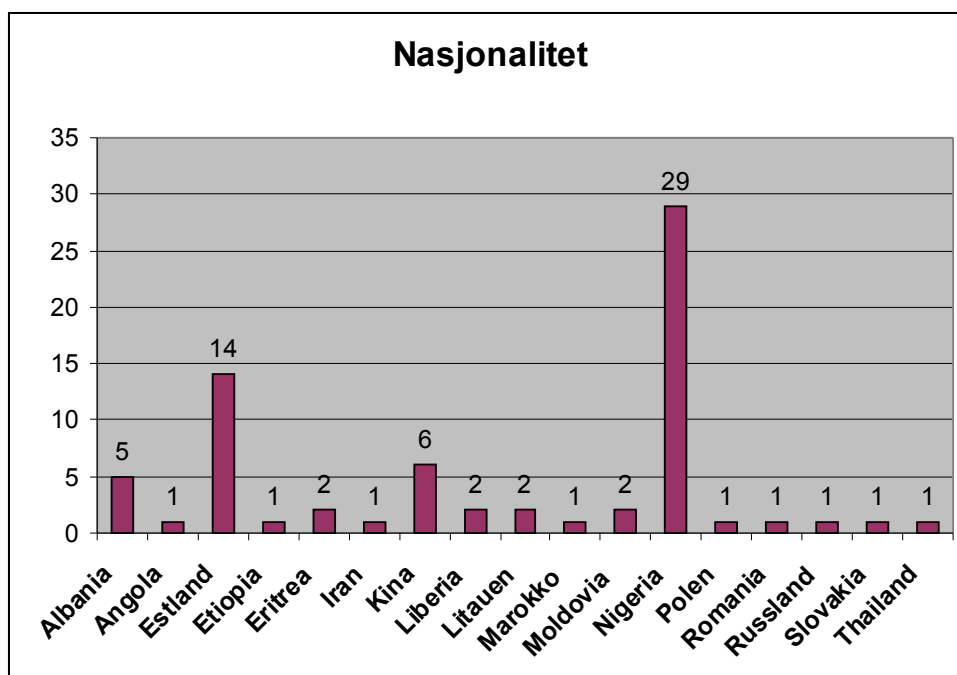

Det er innkommet telefonhenvendelser på vegne av 72 kvinner en antar er utsatt for menneskehandel (mnsk.handel 1.gang). 230 av henvendelsene gjelder oppfølgingssamtaler for kvinner som er plassert på krisesenter eller som tidligere har vært i kontakt med prosjektet, enten gjennom advokat eller på egne vegne. 104 av henvendelsene gjelder personer som ønsker informasjon om prosjektet og hva ROSA kan bidra med. Noen ønsker å vite noe spesifikt, for eks. forhold som går på oppholdstillatelse eller identifisering av ofre. Mange av henvendelsene under "Informasjon" kommer fra journalister, forskere og studenter.

I Kategorien "Annet" registreres alt som ikke passer inn i de andre kategoriene. Det kan for eks. være noen som ringer en bekymringsmelding om noen de tror utnyttes som hushjelp eller praktikant, annen type vold, slektninger som ringer på vegne av personer som har problemer med oppholdstillatelsen sin, bekymringsmeldinger i forhold til steder de tror det foregår menneskehandel, diverse tips, forespørsler om intervjuer etc. En del personer har også ringt for å spørre om de kan være til hjelp på noen som helst måte.

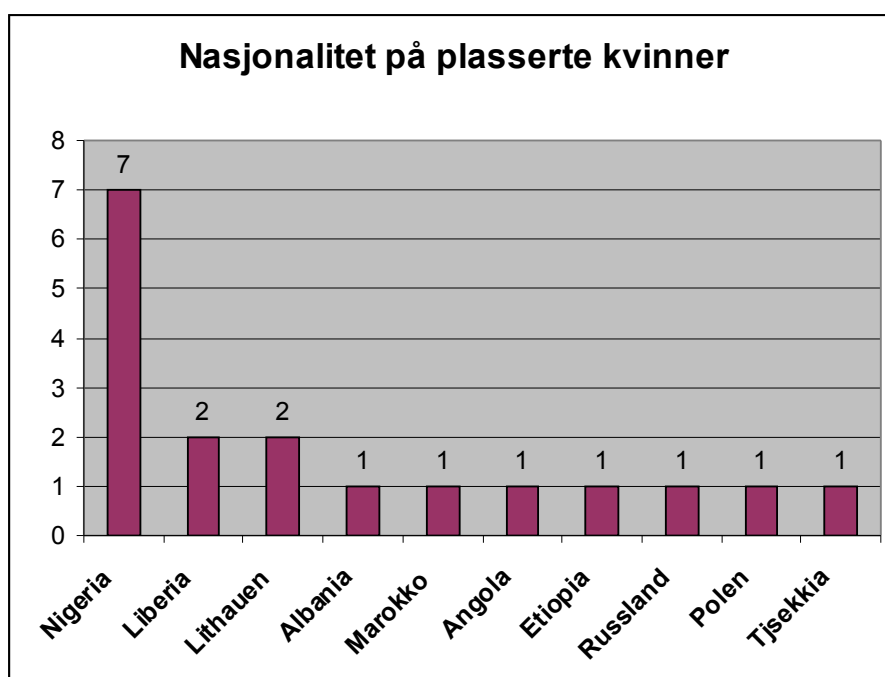
Kvinnenes nasjonalitet

72 kvinner er fordelt på 19 land. Det er ikke overraskende at så mange som 29 henvendelser gjelder kvinner av nigeriansk opprinnelse da disse har dominert gatebildet i noen av de største byene i 2005. I første halvdel av året var det henvendelser på vegne av 14 kvinner fra Estland. Dette må sees på som en statistisk tilfeldighet, idet det etter 1. mai ikke har vært en eneste henvendelse på vegne av estiske kvinner i prostitusjon. Ingen av de estiske kvinnene har vært plassert på trygt bosted. Henvendelser på vegne av 6 personer med kinesisk opprinnelse gjelder mindreårige i asylmottak.

Nasjonalitet på kvinner som er plassert på krisesentrene

Av kvinner som er plassert på trygge bosteder dominerer de med nigeriansk opprinnelse. Av 18 plasserte kvinner er 7 av nigeriansk opprinnelse, mens de resterende 11 kvinnene fordeler seg på 9 land. Omtrent samtlige av kvinnene har kommunisert rimelig bra på engelsk, noe som har gjort at det har vært lite behov for å benytte tolk på krisesentrene. For eksempel har alle med nigeriansk opprinnelse engelsk som morsmål.

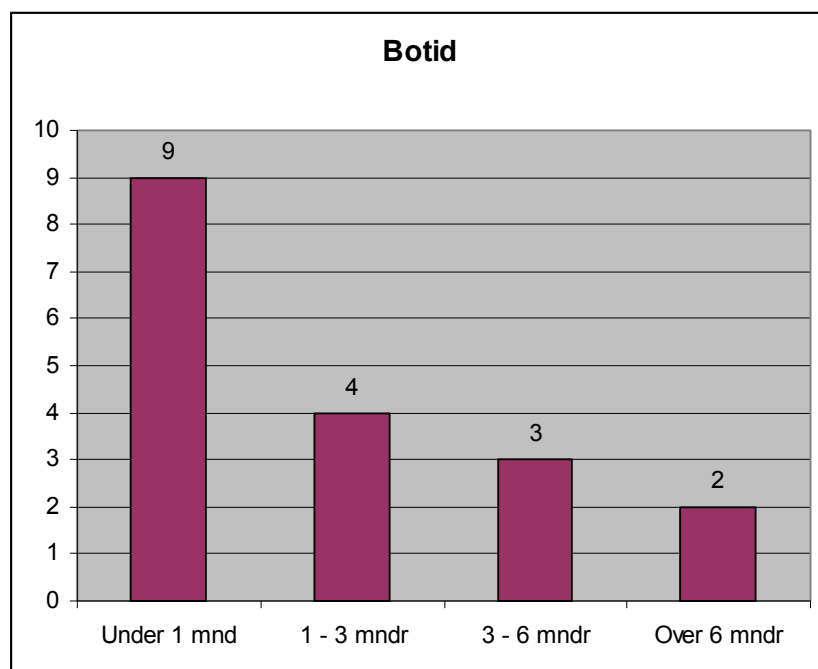
KRISESENTRENE

Botid

I prosjektbeskrivelsen var det forutsatt at prosjektet skulle støtte minimum 2 krisesentre som skulle ha et ansvar for å gi beskyttelse og botilbud til kvinnene. I løpet av året er 18 kvinner plassert på 7 krisesentre, fortrinnsvis i østlandsområdet.

I framtida kan det nok også tenkes at det vil være behov for ytterligere flere krisesentre som kan motta kvinner utsatt for menneskehandel. Dette med bakgrunn i at de fleste krisesentre i Norge har begrenset plass til disposisjon. Etter ett års erfaring ser en at det tar rimelig lang tid før kvinnenes oppholdssituasjon blir avklart, noe som medfører at mange kvinner blir boende over lang tid på krisesentrene.

Gjennomsnittlig botid er 57 dager. Halvparten av kvinnene har bodd under 1 måned på krisesenteret, mens den andre halvparten har bodd fra 1 til over 6 måneder.

Den lange botiden for noen av kvinnene har avstedkommet en del problemer, bl.a. som et resultat av manglende meningsfylte aktiviteter på dagtid. Bakgrunn for at kvinnene blir boende over lang tid, er at Utlendingsdirektoratet ofte bruker lang tid på å behandle ferdig søknader om opphold. Ved en eventuell anke vil ventetiden bli ytterligere forlenget.

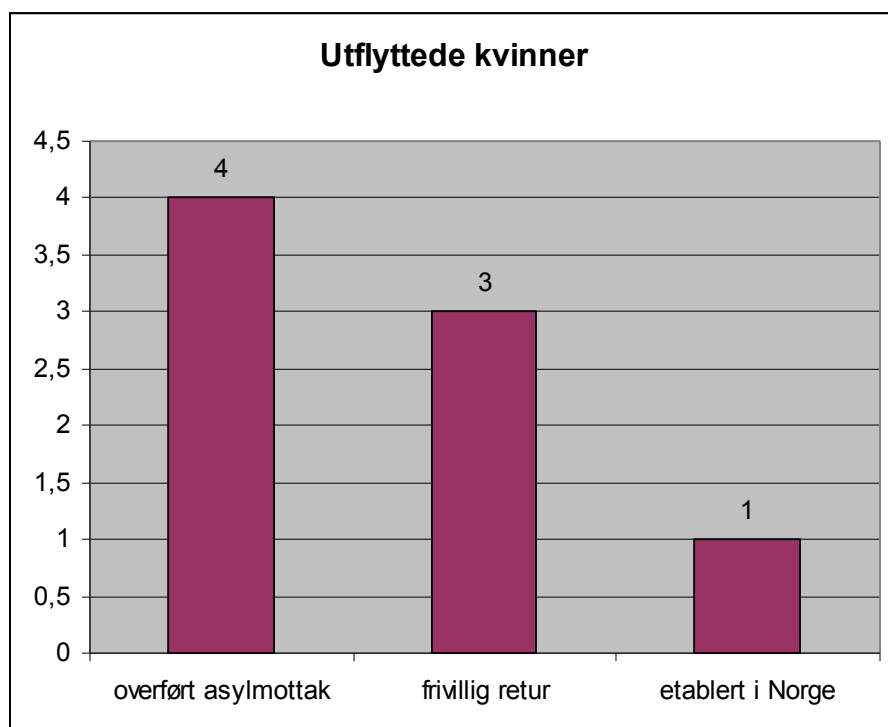
Av erfaring vet vi at langvarig opphold på krisesenteret kan bidra til å skape konflikter mellom beboerne. Når man er i en sårbar situasjon, får man lavere toleransegrense for andres problemer, noe som er med på forverre stresset i ventetiden. Det er verdt å merke seg at mange av kvinnene som har bodd over 1 måned fremdeles bor på krisesenteret ved årets utgang. Botiden deres vil derfor bli atskillig lengre enn denne statistikken viser.

Sikkerhet og beskyttelse under botiden

For mange av kvinnene som henvises til et krisesenter via ROSA, vil trusselen mot liv og helse ofte ligge i et annet land. Dette vil spesielt gjelde kvinner som er trafikerte fra land som ligger langt borte, for eksempel Nigeria. I slike tilfeller trenger man ikke å ta andre forholdsregler enn det som gjelder for øvrige beboere på krisesenteret. Alle sentrene har innlagt alarm, og flere har videoovervåking av uteområdene. Ansatte på sentrene har for øvrig lang erfaring i å tenke sikkerhet rundt beboerne, og har også kunnskaper om reglene for besøksforbud, voldsalarm etc. Kun 2 av kvinnene som har vært plassert har blitt utstyrt med voldsalarm fra politiet.

Utflytting fra krisesenteret

Ved årets utgang bodde 10 kvinner på krisesentrene, mens 8 er flyttet ut. Av disse er 4 overført til asylmottak og 3 har frivillig valgt å returnere til hjemlandet. 2 av kvinnene har fått opphold. Den ene har etablert seg for seg selv og den andre bor fremdeles på senteret mens hun venter på å bli plassert i en kommune. Kvinnen som er etablert i kommunen får tett oppfølging av krisesenteret i oppholdskommunen.

Tilbud til kvinnene

Kvinnene er traumatiserte

Kvinner som har vært utsatt for menneskehandel kan ha ekstreme erfaringer med vold og overgrep, og flere lider av post traumatisk stress disorder (PTSD). At disse får medisinsk/psykologisk oppfølging og meningsfulle oppgaver på dagtid er av stor betydning for å kunne takle oppholdet på krisesenteret. Hvis krisesentrene skal fortsette å ta imot kvinner utsatt for menneskehandel, må det legges mer til rette for dette enn tilfellet er i dag.

Dette gjelder ikke bare meningsfylte aktiviteter på dagtid, men også tilgang til helse- og sosialsystemet. Det er verdt å merke seg at krisesentrene yter meget god omsorg overfor kvinnene. I mange tilfeller kan dette være nok, men noen ganger kan det også være nødvendig med profesjonell oppfølging i forhold til de som er mest traumatiserte.

Arbeidstillatelse

Når kvinnene søker om oppholdstillatelse, søkes det vanligvis også samtidig om midlertidig arbeidstillatelse. Dessverre har alle slike søknader vi kjenner til blitt avslått av UDI, med det resultat at kvinnene ikke kan ta imot tilbud om arbeid eller utdanning i ventetiden. I forbindelse med en kampanje i samarbeid med Tone Lise gruppen fikk ROSA tilbud om sysselsetting for kvinner utsatt for menneskehandel. Dette gjaldt typiske kvinneyrker, (hår, make up etc.) Gjennom Tone Lise gruppen har vi også fått tilbud om 2 skolestipend til disposisjon for de som ønsker å utdanne seg til negledesignere. På grunn av manglende arbeidstillatelse kan vi ikke benytte noen av disse tilbudene, og kvinnene blir gående uten noen form for meningsfylt aktivitet.

Refleksjonsperioden

Personer som er identifisert som ofre for menneskehandel kan få en refleksjonsperiode på 45 dager, d.v.s. at en eventuell bort- og/eller utvisningsvedtak kan stilles i bero (utsettes) i 45 dager. For å få en slik refleksjonsperiode må man oppfylle 3 vilkår: 1) en må antas å være et offer for menneskehandel, 2) en må ha til hensikt å bryte med miljøet og 3) en må være villig til å motta hjelp og informasjon. Perioden kan forlenges hvis det er nødvendig av hensyn til politietterforskningen i saken. Fristen kan ikke forlenges med mer enn 45 dager om gangen.

I 2005 var det kun en person som søkte og fikk innvilget refleksjonsperiode. En må anta at grunnen til at så få søker tyder på at tilbudet ikke er godt nok. De fleste som ROSA har vært i kontakt med ønsker heller å søke asyl. På grunn av lang behandlingstid vil en slik søknad gi et lovlig opphold som vanligvis går langt utover 45 dager.

Refleksjonsperioden er under evaluering. Ikke bare lengden, men også innholdet i refleksjonsperioden bør vurderes. Hvis en for eksempel øker perioden med 3 måneder uten å se på innholdet i denne, for eks. i forhold til arbeidstillatelse og garantier om videre opphold, tror vi at det fremdeles vil være få som vil synes at tilbudet er godt nok.

Sosialetaten

Sosial- og helsedirektoratet har, i samarbeid med Oslo kommune, opprettet et prosjekt for å utprøve en modell for hvordan sosialtjenesten kan gi nødvendig hjelp og oppfølging til kvinner og barn som er utsatt for menneskehandel. Den sosialfaglige oppfølgingen gis av Grünerløkka sosialsenter, som yter livsopphold til personer utsatt for menneskehandel. For å kunne gi dette tilbudet har sosialsenteret fått økte bidrag fra Sosial- og helsedirektoratet.

På bakgrunn av dette prosjektet har det stort sett vært uproblematisk å få positivt svar på søknad om livsopphold til de oppholder seg i Oslo. Problemet er at det ofte kan ta lang tid før søknaden behandles. I slike tilfeller har enten prosjektet, eller krisesenteret forskuttert midler til livsopphold.

For øvrig har ROSA en avtale med mottaksavdelingen i UDI om at de kvinnene som søker asyl, skal få et basisbeløp på kr 2 790,- pr. måned fra UDI. Beløpet er det samme som utbetales asylanter som bor i ordinært mottak og betales etterskuddsvis. Hvis ikke krisesenteret eller ROSA forskutterer livsoppholdet til kvinnen, betyr dette at hun ikke har

noe å leve av i en måned. Stort sett vil det være krisesenteret som forskutterer livsoppholdet for så å sende regningen til ROSA, som refunderer utlegget før regningen sendes UDI. Etter hvert som flere kvinner kommer inn i prosjektet, skaper dette et unødige byråkrati. Det er derfor nødvendig å etablere mer smidige ordninger for de kvinner som tar imot tilbud om trygge bosteder. Basisbeløpet fra UDI på 2 790,- er heller ikke tilstrekkelig til å dekke alle behov i forhold til mat, helse, klær etc. På grunn av at sosialkontorene i kvinnenes oppholdskommuner avslår søknader om sosialhjelp, er det nødvendig at det etableres ordninger som gir disse kvinnene like rettigheter i systemet. Foreløpig har det kun vært noen få kvinner som ikke har søkt asyl. Disse har vært plassert i Oslo og har gjennom dette fått tilgang til sosialhjelp fra Grünerløkka sosialsenter. For øvrig vil Grünerløkka sosialsenter yte minstenorm for sosialhjelp til kvinnene. Denne satsen ligger langt over basisbeløpet fra UDI på 2.790,-. Dette betyr at asylsøkerne som bor utenfor Oslo får kr 2 790,- å klare seg med i måneden, mens de som plasseres i Oslo får i overkant av kr 4 000,-.

Helse

Kvinnene melder om søvnproblemer, nattlige mareritt, angst, depresjoner, selvmordstanker og stor bekymring for framtida. Flere lider av PTSD. Mange av kvinnene etterlyser en psykolog å snakke med. Selv om ansatte på krisesentrene gjør så godt de kan, har det bare vært mulig for 2 kvinner å få tilgang til psykologtjenester. Dette er alvorlig når vi erfarer suicidalfare blant flere av kvinnene. Så langt har det vært ett selvmordsforsøk etter at en kvinne fikk presentert et avslag på oppholdstillatelsen sin. Dette tilsier et behov for et profesjonelt tilbud om psykologhjelp som er tilgjengelig når kvinnene trenger det.

Noen krisesentre melder om problemer med å finne leger som vil ta imot kvinnene. Manglende personnummer gjør det vanskelig å få avtale med fastlege. Erfaringene så langt viser at det er et stort behov for legetjenester hos kvinnene. Etter å ha vært i prostitusjon over tid har kvinnene ofte varierende kroppslige plager, og trenger bl.a. å få sjekket seg for seksuelt overførbare sykdommer. Den tiden de har vært i prostitusjon har medført at de ikke har hatt samme muligheter til kontakt med lege ved behov. Selv om Pro Senterets helsetjeneste i Oslo er gratis, er det ikke alle som har hatt informasjon om dette og/eller som ønsker å bli identifisert med prostitusjon etter at de er brutt ut. Mange av kvinnene har også behov for spesialisttjenester. Dette er dyrt, og foreløpig må dette dekkes av et livsopphold på 2 790,- for de som får støtte fra UDI. Regninger på spesialisthelsetjenester kan fort komme opp i et par tusen kroner. For at kvinnene skal få tilgang til nødvendige helsetjenester er det derfor viktig at myndighetene får på plass klare retningslinjer for personer som er utsatt for menneskehandel. Hittil har en del av prosjektmidlene gått med til å dekke en del legetjenester i den private helsetjenesten. Dette kan ikke fortsette etter hvert som flere kvinner kommer inn i prosjektet.

Aktivisering av kvinnene på dagtid

Flesteparten av kvinnene som er plassert på trygt bosted har søkt om opphold i Norge. Disse ytrer sterke ønsker om å få lov til å delta i en eller annen form for opplæring eller arbeid mens de venter på svar på sine oppholdssøknader, noe som kan ta mange måneder. I mellomtiden lever de i stor uforutsigbarhet, noe som i seg selv er negativt for personer som fra før er psykisk nedkjørte. Hverdagene på krisesenteret kan bli lange, og for de fleste betyr dette mye negativ tankevirksomhet og få muligheter til avkopling fra en traumatisk fortid. Unntaket fra dette er 4 kvinner som har deltatt i norskundervisning. 2 av disse har prosjektet betalt utgiftene for, mens de 2 andre har fått et gratis tilbud fra oppholdskommunen.

Det er ingen tvil om at det er viktig å tilrettelegge en eller annen form for aktivisering når kvinnene plasseres på krisesenter. Få krisesentre, om noen, har tilstrekkelig med personellressurser til å lage egne programmer for kvinnene mens de bor på sentrene. Avhengig av tid og ressurser blir det derfor tilfeldig hvilke tilbud kvinnene får. Når man har levd over lang tid med mye svik og uforutsigbarhet, er det av vesentlig betydning at oppholdet på krisesenteret blir preget av struktur og forutsigbarhet. Dette kan en bl.a. gjøre ved å tilby noe aktivisering på dagtid, for eks. i form av hobby- og samtalegrupper, språkkurs etc.

Erfaringer viser at UDI bruker lang tid på å behandle en oppholdssøknad. Hvis ikke det skjer en endring i framtida, bør det vurderes andre boformer etter den første akutfasen, for eks. gjennomgangsleiligheter, bokollektiv eller en eller annen form for skjermede boenheter på krisesentrene etter 2 - 3 måneder. Hvis ikke dette er mulig å få til, er det nødvendig at det blir lagt til rette for at kvinnene kan få en midlertidig arbeidstillatelse samt muligheter til å delta i en eller annen form for opplæring/aktivisering i ventetiden. Vi skal ikke se bort fra at forventninger om pengehjelp fra en fattig familie i hjemlandet øker sårbarheten for å søke seg tilbake til prostitusjon. Hvis en blir gående uvirksom over tid, vil dette øke sjansene for at så vil skje.

Det er ellers avholdt møte med Røde Kors v/Merete Mihle og Turid Dankersen vedr. muligheten for å etablere frivillige ”vennekontakter” til kvinner utsatt for menneskehandel. Røde Kors har tilgang til en rekke unge og ressurssterke kvinner med mange språk som ønsker å gjøre en jobb for organisasjonen. Hvis dette skal være aktuelt, er det vesentlig at de frivillige gjennomgår en opplæring på forhånd. Røde Kors planla å avholde kurs i andre halvdel av året. Uvisst av hvilken grunn har dette blitt utsatt.

INFORMASJON

Markedsføring av prosjektet

Skriftlig informasjon

Det har vært sendt ut brev med informasjon om prosjektet til politidistriktene, asylmottak, organisasjoner som jobber for de prostituerte, Kirkens bymisjons avdelinger, Kirkens SOS, Selvhjelp for innvandrere og flyktninger, NOAS, MIRA og Amnesty International. I tillegg har det vært avholdt en rekke møter med gjensidig utveksling av informasjon med organisasjoner som jobber for og med prostituerte, politiet, transittmottak, Røde Kors, Redd Barna og Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) for å nevne noen.

12. mai kom Rosa på nett med egen hjemmeside www.rosa-help.no. En del av informasjonen på nettsiden er oversatt til engelsk.

Visittkort

I begynnelsen av året ble det utarbeidet et visittkort med telefonnummer til nød- og informasjonstelefonen. Målgruppen for kortet er kvinner i prostitusjon som en antar kan være utsatt for menneskehandel.

Sosial- og helsedirektoratet har hatt ansvar for trykking og lay-out.

Kortet er delt ut til institusjoner/personer som kan tenkes å komme i kontakt med målgruppa, bl.a. politi, asylmottak, NOAS i tillegg til organisasjoner som arbeider for prostituerte.

Innlegg

I året som har gått har prosjektkoordinator holdt 47 innlegg om prosjektet og menneskehandel generelt på møter, konferanser, aksjoner etc. Omtrent halvparten av disse har vært innlegg i forbindelse med årets TV-aksjon ”Drømmefangeren”, både lokale og sentrale arrangementer. Øvrige innlegg gjelder forespørsler fra bl.a. transittmottak, Operasjon Dagsverk, krisesentrene konferanser, politiske ungdomsorganisasjoner, kommunale og fylkeskommunale etater og private foreninger/-organisasjoner.

Presse

Prosjektkoordinator har utarbeidet kronikker og innlegg, både i riks- og lokalaviser. Det har også vært gitt intervjuer/artikler om prosjektet i flere av de store riksavisene i tillegg til et par kvinnemagasiner.

Kurs/konferanser

Som et ledd i kompetansehevingen for ansatte på krisesentrene arrangerte ROSA 23. mai en konferanse om menneskehandel på Grand Hotell i Oslo. I overkant av 70 kvinner fra krisesentrene i Norge deltok på konferansen.

26. mai deltok prosjektkoordinator på en internasjonal konferanse arrangert av OSCE (Organization for security and cooperation in Europe). Konferansen omhandlet identifisering og adekvat assistanse til ofre for menneskehandel.

22. august hadde Krisesentersekretariatet v/ROSA ansvaret for innholdet i en fagdag om menneskehandel for politi, sosial- og helsevesen i Ålesund. Seminaret ble arrangert i samarbeid med Krisesenteret i Ålesund.

Prosjektkoordinator har avholdt en workshop om ROSA prosjektet på Nordisk krisesenterkonferanse 2. – 4. september i Reykjavik. Arrangør var Nordiske kvinner mot vold og overskriften på seminaret var ”Norden - amnesti for voldsmenn?”

8. – 10. desember ble det avholdt en internasjonal konferanse i Riga: Stop trafficking in Human Beings ”The Nordic – Baltic Campaign against Trafficking in Women/effective ways to move forward”. Arrangør var Ressursenteret for kvinner i Riga “Marta” i samarbeid med Nordisk Ministerråd og Riga City Council. Målet med konferansen var å diskutere resultater av den nordisk – baltiske kampanjen mot trafficking av kvinner og å utvikle arbeidet mot trafficking i nært samarbeid med de forskjellige interessentene innenfor de frivillige organisasjonene. I underkant av 100 representanter, både frivillige organisasjoner og representanter for myndighetene deltok på seminaret. Prosjektkoordinator og daglig leder i

Krisesentersekretariatet var i forkant invitert til å lede 2 av de 4 arbeidsgruppene: a) Identification and protection of victims of human trafficking and b) Access to qualitative services for victims of trafficking.

Kampanje – salg av neglelakk

Krisesentersekretariatet og TL Design har sammen laget en kampanje som har som formål å støtte arbeidet mot menneskehandel / trafficking.

I denne anledning har TL Design produsert en egen neglelakk kolleksjon hvor alle lakkene har blitt oppkalt etter kjente norske kvinner. Overskuddet av denne kampanjen skal gå til et eget fond som skal komme kvinner utsatt for menneskehandel til gode. Midlene som kommer inn skal brukes til sosiale aktiviteter, kurs og andre tiltak som kan bidra til å fremme livskvaliteten til utsatte kvinner.

Kampanjen ble lansert 2. november på Thon Hotell Stefan i Oslo. Arrangementet ble sponset av Olav Thon Gruppen. Den har siden vært profilert både med intervjuer og annonser i et titalls ukeblader/kvinnemagasiner. Den har også vært omtalt i VG over 2 helsider, samt 2 ganger på TV 2 i forbindelse med "God Kveld, Norge" med Dorthe Skappel som programleder.

Nettverksbygging, lokalt, nasjonalt og internasjonalt

Møter

Ut fra mandatet gitt for prosjektet, har ROSA gjennom året arrangert og deltatt på flere møter, både lokalt og nasjonalt. Hensikten er å skape en arena for å styrke det tverrfaglige samarbeidet mellom myndighetsinstitusjoner, forskningsinstitusjoner og organisasjoner som har erfaring med og/eller oppgaver å ivareta i forhold til personer utsatt for menneskehandel.

Målsettingen er å danne grunnlag for videreutvikling/utveksling av kunnskap om menneskehandel, hverandres ansvar og roller i forhold til å yte bistand og beskyttelse til de utsatte.

Oslo piloten

ROSA er medlem av Oslo piloten, som startet som et prøveprosjekt i 2003. Oslo Piloten er et tverrfaglig samarbeidsforum for politi, utlendingsmyndigheter, sosial- og helsemyndigheter og aktuelle frivillige organisasjoner som kan yte bistand og beskyttelse til ofre for menneskehandel. Intensjonen er å bidra til å videreutvikle kunnskap om menneskehandel, samt bedre samarbeidsrutiner og rammevilkår for et styrket koordinert tilbud om bistand og beskyttelse til ofre for menneskehandel.

Ingen enkelt fagsektor eller organisasjon alene kan løse alle utfordringene knyttet til det å yte bistand og beskyttelse til ofre for menneskehandel. Dette fordrer et tverrfaglig samarbeid mellom kompetente bistandsaktører, politi og utlendingsmyndigheter. Koordinering av det praktiske samarbeidet må baseres på kunnskap om hverandres kompetanse, ansvar, roller og gjensidig tillit. Oslo piloten har i så måte vært et godt redskap for å bygge opp kompetanse omkring menneskehandel, samtidig som det har bidratt til å styrke nettverket mellom de forskjellige aktørene. Det har bl.a. vært jobbet mye med spørsmål omkring identifisering av ofre for menneskehandel. På siste møte ble det nedsatt en gruppe som skal komme fram til en felles forståelse når det gjelder identifisering av ofre for menneskehandel. Gruppen skal jobbe fram et forslag til neste møte våren 2006.

Justis- og politidepartementet har hatt ansvar for innkalling og dagsorden til møtene. På siste møte i forumet ble det imidlertid bestemt at hovedansvaret for møtene i framtida skal ligge hos Sosial- og helsedirektoratet.

Internasjonalt arbeid

Besøk fra forskere og organisasjoner fra andre land er økende. To personer fra KLIMAKA i Hellas gjennomførte i september et 14 dagers studiebesøk i Norge. Organisasjonen driver et krisesenter for ofre for menneskehandel støttet av det offentlige. Målet for besøket var å se hva Norge har gjort og gjør i forhold til lover og beskyttelse, samt organiseringen av bistand og trygge oppholdssteder til ofre for menneskehandel. Krisesentersekretariatet, i samarbeid med ROSA, utarbeidet et program der de fikk besøke ansvarlige departementer, frivillige organisasjoner, forskningsinstitusjoner og flere krisesentre som jobber med problematikken. Tilbakemeldingene fra KLIMAKA har vært positive, og de ønsker et videre samarbeid med ROSA. I etterkant har ROSA mottatt et brev fra KLIMAKA. De ønsker å gjennomføre et seminar i Athen for å synliggjøre/utveksle kunnskap overfor myndighetene hvordan Norge jobber i forhold til menneskehandel.

REDEN i Danmark, som driver et prosjekt med bistand til ofre for menneskehandel, gjennomførte et dagsbesøk der vi utvekslet erfaringer og kunnskap fra de respektive land.

Videre har prosjektet også hatt besøk fra representanter fra organisasjoner og myndigheter i Moldova, Estland, Latvia og Sør-Afrika.

Studiereise til Romania

For å få et bedre innblikk i hvordan sentrene ute arbeider med kvinner og barn utsatt for menneskehandel, ble det gjennomført et studiebesøk i Romania 23. – 27. august d.å. Hensikten var bl.a. å lære noe av de metoder og samarbeidsrutiner som ble benyttet i

rehabiliteringen av kvinner som hadde vært utsatt for menneskehandel, og som krisesentrene, med sin forholdsvis korte erfaring med prostitusjon og menneskehandel, kunne dra nytte av. Samtidig er det viktig å utveksle kunnskaper og erfaringer med avsenderlandene, noe som øker mulighetene til å forstå og ivareta de kvinnene som kommer til krisesentrene.

I tillegg til prosjektkoordinator i ROSA, deltok Kari Mette Fjeld, Indre Østfold Krisesenter og Grete Mader, Oslo krisesenter. Videre deltok også 4 representanter fra Nadheim og Pro Senteret.

Det ble avlagt besøk på 2 krisesentre som tar imot kvinner og barn utsatt for trafficking. Det ene senteret, Adpare, er situert i nærheten av sentrum til Bucuresti. Senteret har et botilbud og driver med rehabilitering og reintegrering av unge jenter utsatt for menneskehandel. Senteret driver på ideell basis og er avhengig av støtte fra utenlandske donorer. Vårt inntrykk er at senteret gjør en god jobb med små ressurser.

Det andre senteret, "Reaching Out", ligger i Pietesti, en by ca. 10 mil nord-vest for Bucuresti. Senteret ble etablert i 1999 av psykolog Iana Matai, og fungerer som et trygt oppholdssted for tidligere trafikkerte kvinner og unge jenter, samt å gi disse en ny start i livet. Dette gjør de ved å tilby skolegang/studier, psykologisk- og juridisk rådgivning, hjelp til jobbsøking, aktiviteter etc. Senteret driver en egen systue hvor de syr sengetøy til salg på institusjoner og hoteller. Vi var så heldige å få hospitere på senteret en hel dag. Dette ga oss muligheter til å samtale med flere av de unge kvinnene som bodde der. Gjennom samtalene med beboerne og de ansatte fikk vi et inntrykk av at dette var et senter som langt på vei hadde lyktes i sitt arbeid med å gi kvinnene en ny start i livet.

Romania er mye preget av korrupsjon, noe som gjør det meget krevende å drive hjelpetiltak til ofre for menneskehandel. Det er derfor grunn til stor beundring overfor disse institusjonene som har klart å etablere gode hjelpetiltak som det står respekt av. Vi vil derfor ikke ha noen problemer med å anbefale disse tiltakene overfor rumenske kvinner som har behov for hjelp og beskyttelse når de vender tilbake.

Oppsummering

Prosjektet har nå avsluttet sitt første år. På denne tiden har vi fått erfaringer som setter oss bedre i stand til å ivareta de kvinnene som får bistand via ROSA. Samtidig er det avdekket mange mangler i systemet som skal ivareta kvinnene, bl.a. tilgang til helse- og sosiale tjenester. Dette er noe som ikke kan løses av krisesentrene alene, men fordrer avgjørelser på et høyere plan. ROSA har gitt gjentatte signaler om dette. Hver gang en ny kvinne kommer inn i systemet, brukes unødig mange ressurser på å finne kontakter som kan gi henne den nødvendige hjelp, enten det gjelder en legetime eller penger til nye vintersko. Stort sett har disse sakene blitt løst ved at krisesentrene enten har brukt av egne oppsparte gavepenger eller at de har søkt ROSA prosjektet om å få dekket utgiftene. Det kan ikke være tilfeldigheter eller snille sosialsjefer, leger etc. som bestemmer hvor god hjelp den enkelte kvinne skal få. Det bør derfor komme klare retningslinjer på hvordan offentlige hjelpeinstanser skal behandle disse sakene i framtid.

Vi ser også utfordringer i hvordan vi på best mulig måte skal bidra til en meningsfylt hverdag for de som kommer til krisesenteret. Kvinner som er ofre for menneskehandel vil ofte ha andre behov enn øvrige beboere på krisesentrene. Dette gjelder spesielt problemer knyttet til

det stigmaet som kvinner i prostitusjon påføres og som gjør dem spesielt sårbare. En følge av dette er at det er vanskelig å etablere nye nettverk. Man føler seg annerledes, og man oppfører seg kanskje annerledes. Hullene i ens livshistorie blir vanskelig å forklare, og man har lett for å vikle seg inn i forklaringer som ikke stemmer overens med hverandre. Jo lengre man har vært i prostitusjon, jo mer fremmed kan man føle seg overfor den øvrige verden. Det er derfor av vesentlig betydning at det etableres tilbud som gir kvinnene muligheter til å etablere gode sosiale kontakter kombinert med kurs-og/eller et skoletilbud. Ved å øke kompetansen gir man også muligheter for kvinnene til å styrke sitt selvbillede. Videre bør tilgangen til helsetjenester være en selvfølge.

En annen utfordring er hvordan man behandler alle de kvinner som får avslag på sine oppholdssøknader. Så langt vi har brakt i erfaring er det ikke lagt opp til trygg retur for de som blir utvist/bortvist fra Norge, noe som betyr at disse muligens sendes direkte tilbake i hallikens grep. I Regjeringens handlingsplan er det forutsatt ansettelse av en returattache i 2006 som i samarbeid med myndigheter og frivillige organisasjoner, både hjemme og ute, skal jobbe med dette spørsmålet. Vi håper at dette kan bli en realitet i løpet av kort tid, og at ingen kvinne som er utsatt for menneskehandel sendes tilbake uten at hun er sikret bistand og beskyttelse når hun returnerer.

ROSA prosjektet skal videreføres, foreløpig for 2 år. Dette gir muligheter for å utvikle et bedre tilbud til kvinner utsatt for menneskehandel. For å lykkes i dette, er det viktig med et godt samarbeid med offentlige myndigheter, krisesentrene, private organisasjoner og andre som har interesse i temaet. Det har vært ansatt én person i ROSA siden starten. Tatt i betraktning den forholdsvis store økningen i arbeidsoppgaver, vil vedkommende i framtida ha problemer med å utføre alle de arbeidsoppgaver som følger med å opprette et slikt prosjekt. Dette bl.a som en følge av mye jobb i forbindelse med oppfølging i forhold til livsopphold, helse, opphold. Videre viser det seg å være et stort informasjonsbehov, både blant offentlig ansatte og private organisasjoner og foreninger. Siden ROSA er det eneste tiltaket som primært er opprettet for å gi bistand og beskyttelse til ofre for menneskehandel, er det naturlig at mange som ønsker informasjon om menneskehandel henvender seg hit. Henvendelsene vil naturlig nok øke etter hvert som tilbudet blir bedre kjent. I budsjettperioden var det forutsatt utarbeiding av et veiledningshefte overfor ansatte på krisesentrene. På grunn av stor arbeidsmengde har det ikke vært mulig for den ene personen som er ansatt i prosjektet å fullføre dette innen årets utgang. Fra neste år vil det derfor bli søkt om utviding av prosjektet med en halv stilling.

Et av de store spørsmålene som dukker opp når man er et destinasjonsland for menneskehandel, er i hvilken grad man skal gi opphold til utsatte personer. I UDI har man ennå ikke opparbeidet gode nok erfaringer med saker som gjelder menneskehandel, slik at praksis nå er under utvikling. Det kan synes som man nå er i ferd med å etablere en streng praksis hvor mange vil få avslag på sine søknader. Dette med bakgrunn i at flere av de kvinnene som har fått bistand fra ROSA i 2005 fikk avslag på sine søknader om opphold. Alle avslagene er anket inn for UNE (Utlendingsnemnda). Dette betyr at kvinnene får lange opphold på krisesenteret mens de venter på endelig svar. I Dagsavisen 18. desember sier Justisminister Storberget at kvinner som våger å vitne bør få permanent opphold og beskyttelse her. Den praksis som UDI er i ferd med å etablere, gir dessverre et annet signal. Det begynner derfor å haste med å få på plass klare regler for hvordan disse sakene skal behandles i framtida, da spesielt i forhold til hvilke garantier om opphold som skal gis personer som er utsatt for menneskehandel, og hvilke krav man skal knytte til dette. Dette er viktige spørsmål som trenger en rask avklaring.